

Els records i les al·lucinacions de Maria i també de La Callas

No és estrany que la personalitat de Maria Callas hagi inspirat biografies, obres de teatre i també algunes pel·lícules, com ara la que ens ocupa, *Maria*, amb la qual Pablo Larraín tanca una trilogia encetada amb *Jackie* (en relació amb qui, interpretada en el film per Natalie Portman, va casar-se amb John Kennedy i després, precisament, amb Onassis, amant de la Callas) i seguida de *Spencer*, en què Kristen Stewart assumeix la personalitat de Diana de Gal·les: el cineasta xilè aborda aquestes dones icòniques de la segona meitat del segle XX, atrapades en la seva imatge pública, com si volgués donar-les la paraula que reveli la seva veritat, encara que pugui ser fabulada. Essent una de les grans cantants d'òpera, no només per la seva veu extraordinària, sinó per una capacitat expressiva de la qual es considera que pouava de les pròpies emocions com una catarsi que a la vegada la posava en risc, la mítica Callas també atrau associada a una vida dramàtica, turmentada, que va acabar el 16 de setembre del 1977, quan tenia només cinquanta-tres anys, al seu apartament parisenc de l'avinguda Georges Mandel, on va residir durant un llarg temps i cap al final, retirada dels escenaris, pràcticament confinada amb els seus fidels assistents -Bruna Lupoli i Ferruccio Mezzadri- mentre consumia el sedant-hipnòtic Mandrax.

Precisament, a partir dels seus últims dies, s'han construït algunes de les obres sobre Maria Callas. És el cas de *Callas Forever*, pel·lícula del 2002 protagonitzada per Fanny Ardant (que ja va encarnar-la en un dels nombrosos muntatges de *Master Class*, una peça teatral de Terrence McNally inspirada en les classes magistrals que la soprano va fer a la Juilliard School, de Nova York, a primers dels darrers setanta) sota la direcció de Franco Zeffirelli, que va voler homenatjar a qui havia

MARIA CALLAS

Maria

Itàlia, 2024

Direcció: Pablo Larraín

Guió: Steven Knight

Intèrprets: Angelina

Jolie, Valeria Golino,

Haluk Bilginer

Durada: 123 min

Gènere: drama biogràfic

Idioma: anglès

Subtítols: castellà

Data d'estrena:

07/02/2025

dirigit escènica en diverses produccions operístiques a la Scala de Milà. També ho va fer Luchino Visconti mentre que, per la seva part, Pasolini va convertir-la en la seva *Medea* (film del 1969) en veure clarament l'expressió tràgica del rostre de la Callas. Fanny Ardant també va col·laborar a *Maria by Callas*, un documental amb un material d'arxiu molt interessant realitzat per Tom Volf, un fotògraf de moda que, apassionat per la gran diva operística, va emprendre'n una llarga recerca que va dur-lo a editar el llibre *Cartes i memòries*, que recull cartes i també fragments de les memòries inacabades amb les quals la Callas volia parlar per ella mateixa després que tants ho haguessin fet sobre ella i no sempre amb les millors intencions. A partir d'aquest material, Tom Volf també va concebre un espectacle teatral, *Lettres et memoires*, protagonitzat per Monica Bellucci, que representa a la Callas asseguda en el sofà del seu apartament parisenc mentre que, també al final de la seva vida, llegeix aquests textos personals: A més, hi ha el documental recent *Maria Callas: Letters and Memoirs*, que dirigit per Yannis Dimaltsas, dona compte de la gira que, del 2019 al 2023, va fer Bellucci amb aquest espectacle teatral. Coincidint pràcticament en el temps, l'actriu Marina Abramovic va concebre un

muntatge, representat al Liceu el 2023, amb el títol: *7 Deaths of Maria Callas*: Representant l'agonia de la cantant, la cèlebre performer, a la qual l'indigna que la Callas llanguís en ser abandonada per l'"imbècil" d'Onassis, es manté immòbil al llit -reproducció d'aquell que tenia la soprano al seu apartament a l'Avinguda Georges Mandel- mentre set sopranos (vestides com si fossin dobles de l'assistenta Bruna- interpreten les àries més cèlebres de set personatges que moren: Violetta Valéry (*La Traviata*), Tosca, Desdèmona, Cio-Cio-San (*Madama Butterfly*), Carmen, Lucia de Lammermoor i Norma. Set dels personatges encarnats de manera memorables per la Callas.

De fet, pràcticament les mateixes àries, i amb elles els personatges associats, es fan presents a la *Maria*, de Pablo Larraín: Des de la Desdèmona d'*Otel·lo*, amb el seu *Ave Maria* com una pregària que fa amb el temor d'alguna cosa terrible que arribarà en ser assassinada pel seu marit gelós, fins la Floria de *Tosca* que, a *Vissi d'arte*, canta que ha dedicat tota la seva vida a l'art. S'ha de dir, però, que aquesta *Maria* també és d'Angelina Jolie, la qual es vindica com a actriu assumint la dificultat d'encarnar la Callas, qui d'alguna manera sempre s'escapa i que, pel seu caràcter mític, sembla inabastable per a qualsevol actriu. El cas és que, prou inesperadament, Jolie resulta més convincent que, deixant de banda la performance d'Abramovic, Fanny Ardant i Monica Bellucci. D'una manera estranya, fent-hi present la fragilitat i a la vegada la determinació, es fa creïble renunciant a una imitació gestual per deixar aflorar alguna cosa emocional: com si empatitzés amb el dolor d'una dona que, sentint que la vida per ella era l'òpera, havia perdut la veu per cantar com ho havia fet. Sí, el film de Larraín també aborda la Callas imaginant els seus últims dies, en què, com he dit, s'abocava a l'autodestrucció consumint Mantrax, un fàrmac que provoca al·lucinacions. Així, en un territori incert entre el real i el fantasiejat, hi conviuen diverses capes temporals. Pròxima a la mort, Maria (només el seu nom, simplement, consta en el títol del film consta simplement, que així anunciaria que vol mostrar-se més la persona que el personatge mític de la Callas, tot i que resulta inevitable que aquesta) recorda o al·lucina el seu passat: Algunes de les seves actuacions memorables; la relació conflictiva fins al trencament amb la seva mare, de la qual deia que

l'havia obligat a cantar; el seu amor pel narcisista Onassis, que, en canvi, volia que deixés de cantar i que va abandonar-la per Jackie perquè, segons ella, no la podia controlar; i, entre altres coses, el trauma per ser abusada per soldats alemanys durant l'ocupació nazi de Grècia. Un fet que, en el present hipotètic dels seus últims dies des del qual s'evoca el passat, en una conversa amb la seva germana Yakinthi -interpretada per Valeria Golino- en un moment especial d'aquesta pel·lícula.

Pel que fa a la vida dels seus últims dies, en què semblaria que imagina ser entrevistada per un jove reporter a qui confiaria la seva "veritat", és remarcable la presència dels seus dos assistents, els esmentats Ferruccio Mezzadri i Bruna Lupoli, interpretats, respectivament, per dos grans actors italians: Pierfrancesco Favino i Alba Rohrwacher. A partir de l'estrella Angelina Jolie i pel caràcter de la producció, on hi ha Netflix, tots parlen sempre en anglès. Assumida per força la convenció, Favino i Rohrwacher -encarnant, de fet, els criats de Maria Callas, i a la vegada els seus confidents que vetllen per ella sense poder evitar que s'autodestruïxi- transiten pel reconstruït apartament parisenc de la soprano. I és així que arriba el moment d'elogiar la fotografia del gran Ed Lachmann (col·laborador habitual de Todd Haynes) que no només aporta una bella imatge crepuscular a aquest espai interior, sinó que, en la mesura que Larraín no opta per tancar-hi Maria Callas, recrea amb la seva elegància característica llocs de París per on podria haver deambulat la llegendària cantant que continua emocionant-nos quan escoltem la seva veu, encara que sigui en discs que ella no estimava: Ho trobava massa perfecte tot considerant que en el cant hi ha d'haver la imperfecció, tan humana, que fa que cada actuació sigui diferent.

Imma Merino
Col·lectiu de crítics de cinema de Girona